

SIYONİZM

“Yahudi Savunmasına Modern Çözüm” kitabını yayınladıktan sonra, kurumsal temel kazanarak siyasal bir harekete dönüşen Siyonizm 1897’de İsviçre Basel’de ilk kongresini toplayıp, amacının “Yahudilerin Filistin’de kendi devletlerini kurmaları” olduğu açıklandı. Daha sonra 1901 yılında Viyana’da dünya Siyonist örgütü kuruldu. Bilahare Filistin’den toprak alınması için Yahudi Milli Fonu oluşturuldu.

Erdi BATUR
E. Vali

Yahudilerin Filistin’e dönme-lerini amaçlayan bir hareket olarak tanımlanan Siyonizm hareketini başlatan Viyana Gazetesi Paris muhabiri, asimile bir Yahudi olan Dr. Theodore Herzl’dir (1860-1904). 1896 yılında “Yahudi Sorununa Modern Çözüm” kitabını yayınlamıştır. Bununla amacı, Romalılar tarafından 2. yüzyılda Filistin’den sürgün edilen Yahudilere bir yurt bulunmasıydı.

“Yahudi Savunmasına Modern Çözüm” kitabını yayınladıktan sonra, kurumsal temel kazanarak siyasal bir harekete dönüşen Siyonizm 1897’de İsviçre Basel’de ilk kongresini toplayıp, amacının “Yahudilerin Filistin’de kendi devletlerini kurmaları” olduğu açıklandı. Daha sonra 1901 yılında Viyana’da dünya Siyonist örgütü kuruldu. Bilahare Filistin’den toprak alınması için Yahudi Milli Fonu oluşturuldu.

Sözcük, Kudüs’te bulunan ve Yahudiler tarafından kutsal sayılan “Siyon Dağı”ndan gelir. Siyonizm kaynak ve esin olarak kutsal kitap Tevrat’a dayanır. İnanişâ göre Yahova (Tanrı), bir anlaşma ile Filistin toprağını Yahudilere adanmıştır. Vaat edilmiş topraklar İsrail yurdu. Theodore Herzl, bu hedefe ulaşmak için Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit ile görüşmeyi başarmış; ancak çok büyük miktarda yardım önerse de

Osmanlı egemenliğinde bulunan Filistin topraklarına yerleşme izni alamamıştır.

Siyonist örgütü yapmış olduğu çalışmalar ile dünya kamuoyunun ilgisini çekmeyi başardı. Başlangıçta Herzl için yer çok önemli değildi. 1903 Yılında politikacı avukat Lloyd George ve Robert şirketine başvurdu. Kısa bir süre sonra toplanan Siyonist Konferansı delegeleri, siyasi hareket için Filistin’in düşünülmesi kararı aldılar.

Eğitimini İncil’e dayanan bir okulda yapan T. Herzl’in avukatı Lloyd George 6 Aralık 1916’da Birleşik Krallığın Başbakanı oldu. Yahudilere Filistin’de yurt verilmesini savunan

biriydi. Orta Doğu’da Filistin’i İngiltere için yaşamsal çıkar alanı olarak görüyordu. Bu itibarla Siyonizm ile ittifakın, ülkesi için yararlı olacağına inanıyordu. O tarihlerde Filistin’de Arapların sayısı 650 bine, Yahudilerin 80 bine yaklaşıyordu.

İngiliz kabinesinde bulunan Lord Curzon Filistin topraklarının verimsiz olduğunu ileri sürerek daha fazla insan besleyemez, düşüncesi ile bu fikre karşı çıkıp, “Filistin ikinci bir millet için yurt olması, ancak orada bulunan milleti yerinden ederek ya da kaldırarak mümkün olur” diyordu.

Başbakan L. George Mısır’da bulunan orduya hazırlık emri verdi. Buna sebep; bölgenin Osmanlı Devleti’nin müttefiki olan Almanya’nın kontrolüne girebileceği düşüncesi amil olmuştu. 1917 Şubat’ında İngiliz Siyonist Federasyonu, İngiliz Hükümetinden Filistin’de Yahudi yurdunun desteklendiği açıklaması yapılması istendi.

Neticede Mısır’da bulunan İngiliz Ordusu 26 Mart 1917’de Osmanlı topraklarına saldırdı. Ama istedikleri başarıyı sağlayamadılar ve 29 Nisan saldırısında büyük kayıplara uğradılar. L. George sonbaharda yeniden taarruza karar verdi.

Bölgede 7. Ordu Komutanlığına atanan Mustafa Kemal Paşa, bölge durumunu raporunda şöyle bildirir;

“İngilizlere karşı Filistin’i adım adım savunmadan başka çare yoktur. İçinde bulunulan bataklıktan Alman ile kurtulmak zaruridir” dedikten sonra, “Almanların harbin uzamasından yararlanarak, memleket kaynaklarını ellerine almak siyasetine de karşı olduğunu” ve ayrıca “savunma meselesinin bir yabancı nüfuz ve idare altına verilmesi, saltanat hayatını kesinlikle bozar ve ortadan kaldırır” düşüncesinde olduğunu söylemiştir. Filistin’e dair savunma görüşü kabul edilmeyince, 9 Ekim 1917’de görevinden istifa etmişti.

I. Dünya Savaşı'nda Allenby komutasında İngiliz ordusu 8 Aralık 1917’de Kudüs’ü işgal etti. Sina cephesinde taarruz başladığı gün, Siyonistlerin destek istediği Balfour Bildirisi yayınlanınca, İngiliz yönetimi Yahudi Devleti kurulmasına yardım edeceği sözünü verdi ve bunun için de elinden geleni yapacağını söyledi.

I. Dünya Savaşı’ndan sonra Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) Filistin topraklarında İngiliz manda yönetimini onaylayınca, bu topraklara birçok Yahudi göç etmeye başladı. Filistin nüfusunun 1/5’ ni oluşturdu.

5 Mayıs 1920’de Milletler Cemiyeti Suriye’nin ikiye ayrılması ve oluşacak Suriye ve Lübnan’ın Fransa mandasına, Filistin’in ise İngiltere mandasına bırakılması kararını aldı. İngiltere mandaterliği, Balfour Bildirisine göre yürütecekti.

Sömürge Bakanı Churchill, 1921’de “Arapların korkmalarına neden yoktur. Ülkenin artan refah ve gelişme kaynakların besleyeceği sayı ötesinde Yahudi gelmeyecek” demektedir. Böyle denilmiş olduğu halde toprak satışları yüksek bedellerle devam etti. 1930 Yıllarında göç sayısında büyük artış oldu. Bu artışa da sebep Hitler Almanya’sının baskısı etken olmuştu.

İsrail’in ilk başbakanı olacak olan David Ben Gurion, 1944’te New York’ta “Yahudi devleti dünyanın bir parçası olmalı” dedi. Savaş bitiminde ABD Başkanı Truman, İngiltere’den “Filistin’e 100 bin Yahudi getirilmesini” istedi.

1937 Yıllarında Filistin durumunu kontrol edemeyen İngiltere, Filistin’in iki devlete ayrılması ve Kudüs ile Hayfa’nın İngiliz mandasında kalması ve gelecek Yahudilerin sınırlandırılması gerektiğini düşündü. Küçük Arap devleti Ürdün ile birleşecekti. Fakat II. Dünya Savaşı bu çalışmalarını engelledi. İngiliz Hükümeti göçmen sayısını arttırmıştı.

İsrail’in ilk başbakanı olacak olan David Ben Gurion, 1944’te New York’ta “Yahudi devleti dünyanın bir parçası olmalı” dedi. Savaş bitiminde ABD Başkanı Truman, İngiltere’den “Filistin’e 100 bin Yahudi getirilmesini” istedi.

Bu dönemlerde Yahudi ile Araplar arası gerginlik arttı. Bir tarafta Siyonist hareketi destekleyen, diğer taraftan Yahudi katliamından rahatsız olan dünya kamuoyunun baskısı üzerine, İngiltere konuyu Birleşmiş Milletlere taşıdı. Birleşmiş Milletler Filistin’inin ikiye ayrılmasına önerdi. “Arap ve Yahudi devleti kurulacak, Kudüs ve çevresi uluslararası bölge olarak kalacak” kararına varıldı.

Araplar bu kararı Adalet Divanı’na taşıdı. Arapların görüşü reddedildi. Bu

tarihte Filistin’de 1 milyon 269 bin Arap ve 768 bin Yahudi yaşıyordu.

İngiltere 15 Nisan 1948’de mandaterliğine son verdi. Bu gelişmelerin sonucu büyük çaplı çatışmalar başladı. Filistin’in büyük bölümü Yahudilerin eline geçti. İngiliz Mandası sona erince aynı gün Yahudiler İsrail Devleti’ni ilan ettiler ve aynı gün ABD ve SSCB İsrail Devleti’ni tanıdı.

Arap devletleri şaşkındı. 40 Milyon nüfusa sahip Arap devletleri 800 bin nüfuslu Siyonist Yahudi ile karşı karşıya idi. Ocak 1949’da savaş sona erdi. Yahudiler Mısır sınırına kadar bölgeyi, Gazze şeridi hariç ele geçirmişti. Kudüs Arap ve Yahudiler arasında bölündü. Gazze şeridi Mısır’a kaldı.

Araplar ile İsrail devleti arasında bir anlaşma imzalanmadı. Araplar göç edenlerin geri dönmesini istiyordu. İsrail bunun antlaşma ile olabileceğini ileri sürdü. 1949’da Arapların nerede ise yarısı mülteci duruma gelmişti.

Yahudilerin Filistin’e dönmelerini amaçlayan uluslararası hareket, İsrail’e büyük destek sağlayarak etkili oldu. Böylece Siyonistler, amaçlarına ulaşarak 2 bin yıldan sonra ilk kez bağımsız bir İsrail Devleti kurmuş oluyordu.

Ama bölgede sorunlar bitmedi. Arından çıkan Arap-İsrail Savaşı sonunda (1949), Birleşmiş Milletlerin belirlemiş olduğundan fazla alanı işgal eden İsrail, burada yaşayan 500 den fazla Filistinli Arap’ı göçe zorladı. Daha sonra da çatışmalar sürdü gitti.

ARAP-İSRAİL SAVAŞLARI

Birinci- Birleşmiş Milletlerin (BM), Filistin topraklarını İsrail Devleti ile Filistin Devleti olarak ikiye bölünmesini öngören kararını Arap ülkeleri tanımadı. Bunun üzerine İsrail’e savaş açtılar. İsrail, “10 gün saldırısı” ile Arap ordularını geri püskürttü. Savaş sonunda İsrail, BM kararı ile kendisi-

Son 40 yılda İsrail, Gazze'ye beş defa savaş açmış ve her seferinde hep kazanmıştır. Filistinli sivil halkı vurarak "ya göç edin, ya da sizi çöle süreriz" tehdittin de bulunmuş ve hiçbir zaman da savaştan kaçınmamıştır.

ne ayrılan toprakları yüzde 40 daha genişletti. Mısır'ın uzlaşma teklifi taraflarca benimsenince savaş sona erdi. Ama Filistin ile İsrail arasında süregelen savaşlar da başlamış oldu.

İkinci- 1956 Yılında Mısır, özel bir şirketin elinde olan Süveyş Kanalı'nı millileştirdi. Karar ile çıkarları zedelenen Fransa ile İngiltere, İsrail'i de yanlarına alarak Mısır'a bir saldırı planladılar. İsrail ordusu, Sina Yarımadası üzerinden 29 Ekim 1956'da Mısır'a saldırdı. Fransız ve İngilizlerin havadan ve denizden başlattığı saldırıyla Mısır yenildi. BM gücü, Sina Yarımadası'na yerleştikten sonra İsrail, 1949'da kabul edilen Mısır-İsrail ateşkes sınırına çekildi.

Üçüncü- Mısır'ın SSCB ile yakınlık kurarak askeri ve siyasi alanda iş birliğinden, Batı ülkeleri kaygılandı. Mısır BM'ye, acil kuvvet görevinin Mısır ordusuna bırakılmasını önerdi. Öneri kabul edilince Sina'ya yerleşti. Suriye de kendi sınırlarına asker yığıdı. Bu gelişmeler olurken İsrail'de hazırlığını yapmıştı. 5 Haziran 1967'de İsrail'in saldırısı ile başlayan ve altı gün süren savaş sırasında Mısır-Suriye-Ürdün-İrak savaş uçakları, daha havalanmadan İsrail tarafından yok edildi. İsrail büyük

bir hızla kazandığı savaşta her yöne hızlı şekilde ilerlerken BM duruma müdahale etti ve ateşkes ilan edildi.

BM'nin 242 sayılı aldığı karar ile İsrail işgal ettiği topraklardan çekilecek buna karşılık Arap devletleri İsrail'i tanıyacaktı.

Dördüncü- BM'nin 242 sayılı kararı savaştan taraflarca uygulanmadı. Mısır, ülke sınırlarını Altı Gün Savaşı öncesi duruma getirmek için yeni bir savaşı gerekli görüyordu. Suriye de savaşa hazırlandı. 6 Ekim 1973'te İsrail'in kutsal günü Yom Kippur'da başlayan saldırıya, diğer Arap devletleri de destek verdi. İsrail'i ise ABD destekliyordu. 24 Ekim ateşkes kararına kadar süren savaş, İsrail üstünlüğünde devam etti. Araplar büyük kayıplar verdi. Alınan ateşkes kararından sonra 25 Ekim'de BM Barış Gücü savaş bölgesine yerleştirildi.

Bu antlaşmalar bölgeye barış getiremedi. 5 Haziran 1982'de İsrail Beyrut ve Filistin kamplarını bombaladı. Hıristiyan milislerin 16 Eylül'de Filistin mülteci kamplarına gerçekleştirdiği katliam bütün dünyada kınandı.

İNTİFADA

İsrail ve işgal altındaki topraklarda yaşayan Araplar arasındaki huzursuzluk genel bir ayaklanmaya dönüştü (1987). İntifada adı verilen bu ayaklanma Filistin Sivil Halk Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) yönlendirmesi altında silaha başvurmadan yapılan bir hareketti. İsrail ordusunun sivil halka karşı dayak ve işkenceye başvurması dünya kamuoyunda büyük tepkilere yol açtı.

Filistin Ulusal Konseyi, 1988'de Cezayir toplantısında; İsrail işgali altında Batı Şeria ile Gazze Şeridini kapsayacak şekilde Filistin Devleti kurulduğunu ve başkentin de Kudüs olduğunu ilan etmişti.

SON 40 YIL

Son 40 yılda İsrail, Gazze'ye beş defa savaş açmış ve her seferinde hep kazanmıştır. Filistinli sivil halkı vurarak "ya göç edin, ya da sizi çöle süreriz" tehdittin de bulunmuş ve hiçbir zaman da savaştan kaçınmamıştır. Bu durumlarda Batı ülkelerinin her yönden İsrail'e destek vermeleri sürekli devam etmiştir. 7 Ekim 2023'te başlayan savaş; çocuk, kadın, sivil insan katliamına dönüşmüş, bir milyon kadar Filistinli topraklarını terk ederek göçe zorlanmıştır.

Bu savaşlarda Batı ülkeleri ile ABD her zaman İsrail Devleti tarafında yer almış ve tutmuştur.

SONUÇ

Batı'nın Doğu (Şarkiyat) üzerinde artan siyasi ve ekonomik nüfuzuna bağlı olarak genişleyen ve destek gören kurumsallaşan Oryantalizm; Doğu toplumları/ülkeleri hakkında hüküm vererek, Doğu'ya hakim olmak için, onu yeniden yapılandırmak ve sonra otorite kurmak suretiyle disipline etmek yanında Hıristiyan misyonerliği ve sömürge emperyalizm ile irtibatlı bir hareket olarak görülmesi akla gelmektedir. Bu itibarla Siyonizm; Filistin'de bağımsız bir Yahudi Devleti kurmak ve yayılmak isteyen Yahudilik akımı oryantalizmin bir versiyonudur.

KAYNAKÇA

- Temel Britannica Ansiklopedisi, Cilt 1, 6, 15, s. 317; ek bilgi-288.
- Sabah- Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 4, s. 1944
- Sabah- Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 2, s. 615
- Sözcü Gazetesi 2-3 Kasım 2023 kopyaları
- Gelişim Ansiklopedisi, s. 218